

Maarif Müfettişleri Başkanlarının Takdir Yetkisi†****Süleyman GÖKSOY**

Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
suleymangoksoy@duzce.edu.tr

Özet

Milli Eğitim yapısı içerisinde her türlü eğitim kurum ve kuruluşun faaliyet ve işlemlerinin süreç ve sonuçlarının değerlendirilmesi ile idari, mali ve hukuki işlemleri hakkında rehberlik, denetim, inceleme, soruşturma görevlerini yürüten maarif müfettişleri başkanlarının takdir yetkilerinin neler olduğu ve nelerin olması gerektiğinin belirlemesi amaçlanan araştırma, nitel araştırma deseni ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Bolu, Kırıkkale, Tekirdağ, Ardahan, Çanakkale, Mardin, Kırklareli, Afyon, Kahramanmaraş ve İstanbul illerinde görev yapan on maarif müfettişleri başkanı araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma bulgularına dayalı olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: Maarif müfettişleri başkanları kendilerinde olduğunu ve kullandıklarını düşündükleri takdir yetkilerinin; öncelikle ve yoğunlukla inceleme, soruşturma alanında, daha sonra ise yönetim, rehberlik ve denetim alanlarındadır. Maarif müfettişleri başkanlarının eğitim, öğretim alanında takdir yetkilerinin olmadığını, kendilerinin uzman oldukları pedagoji alanında eğitimcilerle yeterince liderlik yapamadıklarını düşünmektedirler. Bu nedenle maarif müfettişleri başkanlarının kendilerinde olmasını istedikleri takdir yetkileri ile ilgili istekleri dikkate alınmalı, inisiyatif kullanabilecekleri alanların genişletilmesi yoluna gidilmelidir.

Anahtar kelimeler: Maarif Müfettişleri Başkanı, Takdir Yetkisi,

* Mevcut araştırma 7-9 Mayıs 2015 tarihlerinde Gaziantep'te düzenlenen Onuncu Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresinde bildiri olarak sunulmuş ve yazar tarafından makaleye dönüştürülmüştür.

† Gönderi/Kabul Tarihi: 05.07.2015/01.06.2016

Power of Discretion Utilized by the Head of Education Inspectors**Abstract**

This qualitative study aimed to identify the existing power of discretion utilized by Head of Education Inspectors responsible from the assessment of the processes and products related to activities and procedures implemented by all types of educational organizations and institutions included in the structure of the National Education as well as providing guidance, supervision, investigation and inquiries regarding administrative, financial and legal matters and also examined the power of discretion desired by Heads of Education Inspectors. Criterion sampling and maximum variation sampling methods were selected from among purposive sampling methods to determine the study group. In this context, ten Heads of Education Inspectors employed in Bolu, Kırıkkale, Tekirdağ, Ardahan, Çanakkale, Mardin, Kırklareli, Afyon, Kahramanmaraş and Istanbul Provinces during 2014-2015 academic year were included in the study. Based on findings, following results were obtained: The power of discretion believed to be owned and utilized by the Heads of Education Inspectors primarily and extensively centered on investigation and inquiries followed by management, guidance and supervision. They believed that they did not have power of discretion in the field of education and training and that they could not provide sufficient leadership to educators in pedagogical areas in their expertise. Suggestions include that the requests of Heads of Education Inspectors regarding the power of discretion that they would like to exercise should be taken into account and the areas that they can take initiative should be expanded.

Keywords: Head of education inspectors, power of discretion,

PROBLEM DURUMU

Kamu idaresi, devletin yasama ve yargılama uğraşları dışında kalan kamu hizmetlerini yerine getirmekle görevli olan organdır. İdare, faaliyetlerini yerine getirirken mutlaka hukuk kuralları içerisinde kalmalıdır. Genel anlamda hukuk, toplum hayatında kişilerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kamu gücü ile desteklenmiş olan sosyal kurallar bütünüdür (Bilge, 2007). Bu yönü ile takdir yetkisi kamu yönetiminin faaliyetlerinin çerçevesini, dayanağını ve sınırlarını oluşturur ve kamu yönetiminin hareket edebileceği alanı belirler (Örnek, 1992).

Vatandaşların devlete karşı güven duymasını sağlayan devlet olarak tanımlanan hukuk devleti (Çağlayan,2003) ile idare, hukukla o kadar iç içedir ki hukuk dışı hiçbir şey yapamaz. Hukuk devleti, keyfiliğe karşı, yönetenlerin

önceden var olan hukuk kurallarına uyduğu devlettir (Örnek, 1992). Hukuk devleti ilkeleri çerçevesinde hareket etmesi gereken idarenin elindebağlı yetki ve takdir yetkisi vardır. İdare, hukuk kurallarına göre belli bir davranışta bulunurken ya da belli bir görevi yerine getirirken az ya da çok bir hareket serbestisine sahip ise takdir yetkisine, değilse bağılı yetkiye sahiptir. Bağılı yetkide, idareden belli bir görevi yapması ya da belli bir davranışta bulunması kesin bir biçimde istenmiştir. Ancak idareye, belli bir davranışta bulunurken ya da belli bir görevi yerine getirirken az ya da çok bir hareket serbestisi tanınmamış ise bu durumda da takdir yetkisi söz konusudur (Azrak, 1985; Gözübüyük, 2012).

Takdir yetkisi, bürokratik iş ve işlemlerde belli koşullarda hareket etme serbestliği, özgürce karar verme olanağı olup, hukuk kurallarının belli bir yönde hareket etmesi konusunda emir vermemesi, nasıl davranacağı konusunda bir şey söylememesidir (Giritli ve Akgüner, 1993).yönetimin, idari faaliyetini yerine getirirken bir serbestiye sahip olması ve bu serbest alan içerisinde çeşitli davranış şekillerinden birini seçme serbestisi takdir yetkisinin varlığının göstergesidir (Günday, 1982). Takdir yetkisi, yönetime belli bir konuda karar alıp almama ya da birden fazla karar arasında seçim yapma imkânı sağlar (Gözler, 2009). Özetle takdir yetkisi aracılığıyla yönetime, görevini yerine getirirken az ya da çok hareket serbestliği tanımaktadır(Gözübüyük, 2012).Bu sayede örgütler özellikle belirsizlik durumlarıyla başa çıkabilmeleri için örgütlerdeki bireyler o kadar fazla takdir yetkisi kullanmaları gerekir. Ancak, daha fazla takdir yetkisi kullanmak kontrol ve onun kullanımıyla ilgili sorunlar ortaya çıkarır. Paradoksal olarak, yönetsel süreç belirsizliği azaltmalı ama aynı zamanda da esnekliği sağlamalıdır (Bolman ve Deal, 2013,Thompson, 1967).

Takdir yetkisinin olması durumunda idari yargı mercileri “yerindelik denetimi” hukuk kurallarıyla belirlenmiştir. Yerindelik denetimi, bağılı yetkiyi gerektirir. Bağılı yetki ise karar verilecek konu ile ilgili mevcut olan hukuk kurallarına aynen uyulması ve uygulanmasıdır. Bağılı yetkide hukuk kuralları, belirli koşulların gerçekleşmesi durumunda idarenin yapması gerekeni önceden düşünmüş, kayıt altına almıştır, yani işlemin yerindeliğini, bu kuralları koyanlar belirlemiştir. İdare, hareket biçimini gösteren hukuk kurallarını yerinde bulursa ya da bulmasın, bu kurallara aynen uymak zorundadır (Giritli ve Akgüner, 1993).

Takdir yetkisinin olması durumunda ise idari yargı mercileri sadece “amaç” (amaç; yapılan işlemlerin kamu yararına uyması, üçüncü kişi yararına işlem yapılmaması, kişisel çıkar doğrultusunda hareket edilmemesi, tarafsızlık ilkesinin zedelememesidir) unsuru açısından yargısal denetim yapmaktadırlar (Giritli ve Akgüner, 1993). Dolayısıyla takdir yetkisi kanunlarla beraber onun ötesinde bir yetkidir (Anna, 1999’den Akt., Aydoğan ve Yaylacı, 2006).Hukuk devleti ilkesi gereğince idarenin eylem ve işlemleri yargı denetimine tabidir. Ancak idare

takdir yetkisine sahip olduğunda yargısal denetim farklı bir özellik taşımaktadır. Bu durumda yargısal denetim hukukilik denetimi ile sınırlı, yerindelik denetimi yapılması ise yasaktır (Ersan, 2008). Takdir yetkisinin oluş amacı, kanun koyucunun idarenin karşılaştığı bütün durumları önceden tayin edemediği için, onun davranışını ayrıntılı olarak tespit etmeyerek, genel kurallar koymakla yetinmesinden ve idareye karşılaştığı soruna en uygun çözümü bulma imkanı vermesinden ileri gelmektedir (Onar, 1966).

İdarenin takdir yetkisi “idarenin yetkili olduğu alanlarda önceden bir hukuk kuralı ile belirli yönde karar verme veya davranışta bulunma konusunda sınırlandırma getirilmediğinden, idarenin; kanuni olarak kabul edilebilir birden çok karar veya davranış arasından uygun gördüğü birini tercih etme ve uygulama serbestisi vardır (Karahanoğulları, 1996’dan Akt. Gerçek, 2010). Böylece takdir yetkisinin iki önemli özelliğini saptamak mümkündür. Birincisi; takdir yetkisi ancak bir kanunun düzenlediği herhangi bir konunun boş ve eksik bıraktığı, yani teferruat addettiği veya idareye bırakmakta isabet gördüğü noktalarında söz konusu olur. İkincisi; takdir yetkisinde idare, hukuk kurallarının belirlemiş olduğu sınırlar içinde ve işin icaplarına göre, çeşitli çözüm yollarından birini seçme veya tercih etme yetkisine sahiptir. Ancak, idareye tanınan bu yetki, idarenin hukuka bağlılığına bir istisna teşkil etmez ve idareye hukuk dışı veya hukuk üstü istisnai ve fevkalade bir yetki vermez (Tuncay, 1972: 134’dan Akt. Gerçek, 2010).

Yönetimin tüm kamu hizmetlerini nasıl yerine getireceğini, alacağı tüm kararların içeriğini yasalarla önceden saptama olanağı yoktur. Yönetime belli konularda takdir yetkisi tanımak, görevlerinin niteliği yönünden zorunludur. Ancak yönetime belli konularda takdir yetkisinin tanınması, yönetimin “keyfi” olarak hareket edebileceği anlamına gelmez. Yönetimin takdir yetkisini kullanırken bazı ilkelere uyması gerekir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Giritli ve Akgüner, 1993; Gözübüyük, 2012):

- Yönetim takdir yetkisini kullanırken, her şeyden önce, yasanın koyduğu sınırlar içinde kalmalıdır.
- Yönetim takdir yetkisini kullanırken eşitlik ilkesine önem vermelidir.
- Yönetim takdir yetkisini kamu yararı için kullanılmalıdır. Yönetime tanınmış olan yetki, yasanın öngördüğü amaçtan başka, ya da kamu yararı dışında bir amaç için kullanılmamalıdır.
- Yönetim takdir yetkisini gerekçeli olarak kullanılmalıdır. Yönetim tüm kararlarında olduğu gibi takdir yetkisini kullandığı kararlarında da gerekçe göstermek zorundadır.
- Takdir yetkisinin kullanılabilmesi için, yasalar özel koşullar ön görmüş ise yönetim bunlara uymalıdır.

İdareye takdir yetkisi tanımak çağdaş hukuk devletinin bir gereği olarak da düşünülebilir. Hatta idare etme işlevinin zorunlu bir unsuru olarak da kabul edilebilir. İdareye, yürüttüğü hizmetleri yerine getirmesini sağlamak amacıyla takdir yetkisi tanınması gerekliliği genel olarak kabul gören bir durumdur. Takdir yetkisi, kanunların düzenleme yapmayarak idareye serbest bir hareket sahası bırakması ve idarenin bu alan içerisinde, olayın özelliklerini göz önüne alarak hareket edebilmesini ifade eder. Bununla birlikte takdir yetkisinin sınırları ve nasıl kullanılacağı hususu tartışmalara neden olmaktadır.

Türkiye’de Maarif Müfettişleri Başkanlıkları; 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 6528 Sayılı Kanun ile Rehberlik ve Denetim Başkanlığı ve Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ile kurulmuş olup, Bakanlığın denetimi altındaki her türlü kurum ve kuruluşun faaliyet ve işlemlerinin süreç ve sonuçlarının değerlendirilmesi ile idari, mali ve hukuki işlemleri hakkındarehberlik, denetim, inceleme soruşturma görevlerimaarif müfettişleri başkanlıklarınca yürütülmektedir (MEB, 2014).

Mevcut çalışma ile eğitim örgütü içerisinde hem yönetim hem de denetim kademesinde yer alan ve yetki,görev sorumlulukları, atanmalarını, görevlendirilmeleri, çalışma usul ve esasları 652 sayılı Milli eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi ile 24 Mayıs 2014 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan “Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği” doğrultusunda belirlenenMaarif Müfettişleri Başkanlarının takdir yetkilerinin neler olduğu ve nelerin olması gerektiği incelenmiştir. Nitekim takdir yetkisi, idarenin faaliyetlerini yürüttüğü her alanda bulunmamaktadır.AraştırmaMaarif Müfettişleri Başkanlarının takdir yetkilerinin neler olduğu ve nelerin olması gerektiği araştırılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Durum çalışması ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemlerinin özelliklerini taşıyan bir model olup araştırılan konunun derinlemesine incelenmesine imkan tanır (YıldırımveŞimşek, 2005; Yılmaz, 2015). Dolayısıyla durum çalışması araştırmacının “ne” “neden” ve “nasıl” sorularına odaklanarak “hedeflenen durumu” derinlemesine ve ayrıntılı olarak irdelemek istediğinde kullanılmaktadır (Ekiz, 2013; Yin, 2003). Yapılan araştırmada ele alınan durum, Marif Müfettişleri Başkanlarının takdir yetkisi kullanma düzeyleridir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik (yedi bölgedeki en az bir ilin maarif müfettişleri başkanı alınarak) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada maarif müfettişleri başkanı olarak ve en az bire eğitim-öğretim dönemi görev yapıyor olmak (başkanlık görev ve sorumluluk bilincinin oluşabilmesi için) ölçütleri esas alınmıştır. Bu ölçütlerin nedeni araştırmaya katılan maarif müfettişleri başkanlarının yönetim ve denetim ile ilgili farkındalık düzeylerinin daha yüksek olacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitliliği sağlayabilmek için her ilin bulunduğu bölgeden bir maarif müfettişleri başkanı alınmasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Bolu, Kırkkale, Tekirdağ, Ardahan, Çanakkale, Mardin, Kırklareli, Afyon, Kahramanmaraş ve İstanbul illerinde görev yapan on maarif müfettişleri başkanı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan tüm maarif müfettişleri başkanları erkektir ve tamamı kırk yaş ve üstündedir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu amaçla ilgili literatür taranmış, iki Düzce bir Bolu maarif müfettişi olmak üzere üç maarif müfettişi ile görüşmeler yapılmış ve bu görüşmelerden elde edilen bilgilere dayalı sorular oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hakkında, çalışma grubuna girmeyen bir maarif müfettişleri başkanı ve iki de maarif müfettişleri başkan yardımcısının görüşü alınarak kapsam açısından yeterliliğinin kontrolü sağlanmış ve bazı kavramsal düzenlemelerden sonra görüşme formuna son hali verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda maarif müfettişleri başkanlarına, kendilerinin kullandıkları takdir yetkileri ile olmasını istedikleri takdir yetkilerinin neler olduğu veya olması gerektiği sorulmakta ve nedenini yazmaları istenmektedir. Yarı yapılandırılmış sorular şu şekildedir:

1.Mevcut denetim sistemini ve başkanlık deneyiminizi göz önünde bulundurduğunuzda maarif müfettişleri başkanı olarak hangi görev alanlarınızda takdir yetkiniz vardır?

2.Mevcut denetim sistemini ve başkanlık deneyiminizi göz önünde bulundurduğunuzda maarif müfettişleri başkanı olarak hangi görev alanlarınızda takdir yetkiniz olmalıdır?

Verilerin Çözümlemesi

Veriler betimsel analiz teknikleri ile çözümlenmiştir. Betimsel analizinde toplanan veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu doğrultuda birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiş MEB'nin 24.04.2014 tarihli Maarif Müfettişleri Başkanlığı Yıllık Faaliyet Planı çerçevesinde belirlenen faaliyet alanlarından yararlanılarak okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize edilerek yorumlanmıştır. Yorumların benzerlik, farklılık ve ilişkileri dikkate alınarak görüşler temalara yerleştirilmiştir. Bir kişi birden fazla farklı görüş belirttiği için tablolarda toplam görüş sayıları alınmamıştır, katılımcıların ilgili görüşleri değiştirilmeden aktarılmıştır. Katılımcıların gönüllüğüne özen gösterilmiştir. Katılımcıların kimliklerinin gizli tutulması etik açıdan uygun bulunduğundan, bulguların sunumunda Maarif Müfettişleri Başkanları *MMB1*, *MMB2*, ...*MMB10* şeklinde kodlanmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplamasında Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü [$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$] kullanılmıştır. Güvenirliği sağlamak için araştırmacıyla nitel araştırmada deneyimli bir eğitim bilimleri uzmanı ve araştırmacılar tarafından veriler ayrı ayrı kodlanmış ve yapılan kodlamalar karşılaştırılmıştır. Hesaplama araştırmacının güvenilirliği %90 olarak hesaplanmıştır. %70'in üzerinde çıktığından güvenilir kabul edilmiştir. Uyuşum yüzdesinin %70 ve daha üstü olması veri analizi açısından güvenilirliğin sağlanması için yeterli görülmektedir (Miles ve Huberman, 1994).

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada maarif müfettişleri başkanlarından elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Maarif Müfettişleri Başkanlarının Takdir Yetkilerinin Olduğu Alanlar

Araştırmaya katılan maarif müfettişleri başkanlarının kendilerinde olan/kullandıkları takdir yetkilerinin neler olduğu bu konudaki görüşleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. *Maarif Müfettişleri Başkanlarının Kullandıkları Takdir Yetkileri İle İlgili Görüşler*

Tema	Tanım	Katılımcı görüşü
------	-------	------------------

İnceleme Soruşturma	İnceleme, ön inceleme ve soruşturma işlemlerinin yürütülmesi	<p><i>-İnceleme, soruşturma, ön inceleme, araştırma çalışmalarını yürütecek müfettişlerin görevlendirmesinde (MMB1).</i></p> <p><i>-Araştırma, inceleme, soruşturma ve ön incelemelerde müfettiş belirleme yetkisi, inceleme komisyonu üyelerini belirleme yetkisi(MMB2).</i></p> <p><i>-İnceleme-soruşturma görevlerinin, planlanmasında ve verilmesinde(MMB3, MMB7).</i></p> <p><i>-İnceleme, soruşturma ve ön incelemelerde müfettiş belirleme yetkisi, inceleme komisyonlarının belirlenmesi (MMB4, MMB7, MMB8, MMB9).</i></p>
Yönetim (Bürokratik)	Bürokratik iş ve işlemlerin yürütülmesinde görev dağılımının yapılması	<p><i>-Çeşitli sınavlarda görev yapacak müfettişlerin görevlendirmesinde takdir yetkimiz vardır (MMB1).</i></p> <p><i>-Büro personeli ile başkan yardımcılarının görev dağılımını belirleme yetkisi, başkan yardımcısını belirleme yetkisi MTSK ve AÖL sınavları gibi çeşitli sınavlarda görev yapacak müfettişleri belirleme yetkisi (MMB2).</i></p> <p><i>Grup sorumlularının belirlenmesinde ve komisyonların oluşturulmasında, grup çalışmalarının planlanmasında ve grupların oluşturulmasında (MMB3, MMB6).</i></p> <p><i>-Grup başkanlarının görevlendirmesinde, grup başkanlarının ve müfettişlerin çalışma bölgeleri ve yerlerinin belirlenmesinde (MMB5, MMB7, MMB9).</i></p> <p><i>-Büro personeli görev dağılımı, müfettiş grupları dağılımı, Şef dahil çalışanların yer değiştirme yetkisi, grup sorumluları belirleme yetkisi(MMB4, MMB8),</i></p> <p><i>-Eğitim öğretim sürecini geliştirici önerilerde bulunabilme(MMB).</i></p>

Rehberlik ve Denetim	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi, özel okul ve kurumlarda rehberlik ve denetimde bulunulması ve raporlanması	-Denetim Alanlarının belirleme yetkisi, müfettiş gruplarının dağılımı, ve grup sorumlularını (Başkanlarını) belirleme yetkisi, müfettişlerce düzenlenen raporları inceleme ve gerek gördüğünde iade etme yetkisi (MMB2,MMB6, MMB7, MMB8, MMB9).
-----------------------------	--	---

Tablo 1'e göre Maarif Müfettişleri Başkanları, rehberlik denetim, inceleme ve soruşturma görevlerini yürütürken takdir yetkilerinin; inceleme- soruşturma, idari, rehberlik ve denetim alanlarında olduğunu düşünmektedirler. Belirtilen temalar analiz edildiğinde;

- 1) *İnceleme Soruşturma*;maarif müfettişleri başkanları; araştırma, inceleme, soruşturma, ön inceleme, araştırma çalışmalarını yürütecek müfettişlerin görevlendirmesinde, inceleme komisyonu üyelerinin belirlenmesinde kendilerinin takdir yetkisi olduğunu,
- 2) *Yönetim*;çalışmaları kapsamında maarif müfettişleri başkanları; çeşitli sınavlarda görev yapacak müfettişlerin görevlendirmesinde, büro personeli ile başkan yardımcılarının görev dağılımının belirlenmesinde, grup başkanlarının sorumlularının belirlenmesinde ve komisyonların oluşturulmasında, grup çalışmalarının planlanmasında, grup başkanlarının ve müfettişlerin çalışma bölgeleri ve yerlerinin belirlenmesinde kendilerinin takdir yetkisi olduğunu,
- 3) *Rehberlik ve Denetim*;maarif müfettişleri başkanları; denetim alanlarının belirlenmesinde, müfettişlerce düzenlenen raporları inceleme ve gerek gördüğünde iade etme alanlarında takdir yetkisi yetkilerinin olduğu görüşündedirler.

Maarif Müfettişleri Başkanlarının Olmasını İstedikleri Takdir Yetkisi Alanları

Araştırmaya katılan maarif müfettişleri başkanlarının kendilerinde olmasını istedikleri takdir yetkisi alanları ve bu konudaki görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Maarif Müfettişleri Başkanlarına Verilmesi Gereken Takdir Yetkisi Alanları İle İlgili Görüşler

Tema	Tanım	Katılımcı görüşü
------	-------	------------------

İnceleme Soruşturma	İnceleme, ön inceleme ve soruşturma işlemlerinin yürütülmesi	<p>-İnceleme ve soruşturma konularının belirlenmesinde,gelen şikayet ve başvurular ile ilgili yapılacak işlemlerin belirlenmesinde, disiplin cezalarının uygulanıp uygulanmamasında, tevhit yapılacak cezaların belirlenmesinde(MMB1,MMB6).</p> <p>-Şikayet dilekçelerinin incelenerek hangi konuların inceleme soruşturmaya tabi olacağıının belirlenmesinde, müfettişlerce getirilen cezai işlemlerin sonuçlandırılmasının takip ve kontrol yetkisi (MMB2).</p> <p>-İnceleme konularının belirlenmesinde (MMB3).</p> <p>-Mesleğin gereği olarak takdir yetkisi verilmesinin zor olacağı kanaatindeyim. Örnek olarak disiplin soruşturmalarında ve incelemelerinde meri mevzuat disiplin amirlerine soruşturma/inceleme işlemlerinde soruşturma/inceleme yapma/yapmama yetkisi vermişken buna benzer bir yetkinin Maarif Müfettişleri Başkanlarına verilmesi ihtimal dahilinde değildir. Maarif Müfettişleri Başkanlığına intikal eden daha çok ihbar/şikayet veya tutanak yolu ile gelen disiplin soruşturması/incelemesi konularında mevzuat hükümlerine açıkça aykırı olan hususların işleme koymama yetkisi tanınmalıdır (MMB5).</p> <p>-Maarif müfettişleri Başkanlığına bölge içinde farklı illerde istinabe vb. çalışması müfettiş görevlendirme yetkisi verilmesi, İnceleme soruşturması yapılan kişileri Lüzumu halinde en az 1 ay süreyle açığa alma yetkisi verilmesi (MMB4).</p>
----------------------------	--	---

Yönetim	Bürokratik iş ve işlemlerin yürütülmesi	<p>-İllere (görev yapılan ile) müfettiş ataması yapılıp yapılmamasına karar vermede, ilimiz genelinde yapılan merkezi sınavlar ve MTSK sınavlarının yapılmasında/uygulanmasında görev yapacak kişilerin belirlenmesinde,görev yapılan ile müfettiş ataması yapılıp yapılmamasına karar vermede, (MMB1, MMB2).</p> <p>-Maarif Müfettişleri Başkanlığı bakanlıktan direk ödeme kalemleri (Temsil, Demirbaş, kırtasiye onarım vb.) istemede, şehir içi ulaşımının sağlanması için başkanlığa araç tahsisinin yapılması(MMB4).</p> <p>-Kurum yönetmeliklerinin belirlenmesinde maarif müfettişleri ile ilgili yapılan/yapılacak yapısal düzenlemelerde, aday öğretmenlerin adaylığının kaldırılması süreci ile ilgili iş ve işlemlerde (MMB1, MMB2).</p> <p>- İl milli eğitim müdürünün disiplin amiri statüsünden çıkartılması, teftişin bağımsız hale getirilmesi(MMB7).</p>
Rehberlik ve Denetim	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi, özel okul ve kurumlarda rehberlik ve denetimde bulunulması ve raporlanması	<p>-Rehberlik ve denetim yapılacak okulların belirlenmesinde ve bunların yerlerinin/zamanlarının değiştirilmesinde (MMB1),</p> <p>-Denetlenecek kurumların denetim sıklığının belirlenmesinde(MMB1,MMB2).</p> <p>-Denetime alınacak kurumların belirlenmesinde, denetim sonucunda düzeltme yapılmayan kurumlar hakkında doğrudan işlem başlatabilme (MMB3).</p>

Eğitim- Öğretim	Yeterliliklerin artırılması kapsamında eğitim-öğretim çalışmaları	<p>-Müfettişlerin yetiştirilmesi için yapılacak seminer konularının belirlenmesinde, ilkokul 1.sınıfı okutacak öğretmenlerin belirlenmesinde, eğitim bölgesinde zümre başkanlarının belirlenmesinde, destekleme ve yetiştirme kursu açılacak okulların belirlenmesinde, okul ihtiyacı ya da derslik ihtiyacı olan okulların tespit edilip bu ihtiyaçlarının giderilmesinde (MMB1,MMB6).</p> <p>-Eğitim bölgesi koordinatör müdürleri ile il zümre başkanlarının belirlenmesinde, destekleme ve yetiştirme kursu açılacak okulların belirlenmesinde, özel eğitim sınıfı açılacak okulların belirlenmesinde, aday müfettişlerin ve öğretmenlerin yetiştirilmesi için yapılacak seminer konularının belirlenmesinde (MMB2).</p> <p>-Eğitim kurumlarına atanacak yöneticilerinin seçiminde (MMB7).</p>
Ödüllendirme	Motive edici faaliyetler	<p>-Ödüllendirilecek personelin tespiti ve takdirinde (MMB2).</p> <p>-Maarif müfettişlerinin performans (Yaptıkları dosya, denetlenen kurum vb.) çalışmalarına göre ödüllendirme çalışmaları yapmasının sağlanması (MMB4).</p>

Tablo 2'ye göre maarif müfettişleri başkanları; inceleme, soruşturma, yönetim, rehberlik ve denetim, mali, ulaşım, eğitim-öğretim ve ödüllendirme alanlarında kendilerine takdir yetkisi verilmesi gerektiğini istemektedirler. Belirtilen temalar analiz edildiğinde;

- 1) *İnceleme Soruşturma*; maarif müfettişleri başkanları inceleme ve soruşturma konularının belirlenmesinde, gelen şikayet ve başvurular ile ilgili yapılacak işlemlerin belirlenmesinde, disiplin cezalarının uygulanıp uygulanmamasında, tevhit yapılacak cezaların belirlenmesinde, şikayet dilekçelerinin incelenerek hangi konuların inceleme soruşturmaya tabi olup-olamayacağını belirlenmesinde, müfettişlerce getirilen cezai işlemlerin sonuçlandırılmasının takip ve kontrolünde, bölge içinde farklı illerde istinabe çalışması için müfettiş görevlendirmede, inceleme

soruşturması yapılan kişileri lüzumu halinde en az 1 ay süreyle açığa almada kendilerine takdir yetkisi verilmesi gerektiği görüşündedirler.

- 2) Yönetim;maarif müfettişleri başkanları,görev yapılan ile müfettiş ataması yapılıp yapılmaması kararlarının verilmesinde, il genelinde yapılan merkezi ve yerel görev yapacak kişilerin belirlenmesinde, il genelinde yapılan merkezi sınavlar ve yerel sınavlarının yapılmasında/uygulanmasında görev yapacak diğer kişilerin belirlenmesinde, görev yapılan ile müfettiş ataması yapılıp yapılmamasına karar vermede, kurum yönetmeliklerinin belirlenmesinde, maarif müfettişleri ile ilgili yapılan/yapılacak yapısal düzenlemelerde, aday öğretmenlerin adaylığının kaldırılması süreci ile ilgili iş ve işlemlerde, Bakanlıktan temsil, demirbaş, kırtasiye onarım vs. alanlardadirekt ödeme kalemleri istemede, şehir içi ulaşımının sağlanması için araç tahsisinde takdir yetkisi verilmesi gerektiği kanısındadırlar.
- 3) Rehberlik ve Denetim; görevleri ile ilgili olarak maarif müfettişleri başkanları; rehberlik ve denetim yapılacak okulların belirlenmesinde ve bunların yerlerinin/zamanlarının değiştirilmesinde, denetlenecek kurumların denetim sıklığının belirlenmesinde, denetim sonucunda düzeltme yapılmayan kurumlar hakkında doğrudan işlem başlatabilmede kendilerine takdir yetkisi verilmesi gerektiğini belirtmektedirler.
- 4) Eğitim-Öğretim; iş ve işlemlerinin yürütülmesinde maarif müfettişleri başkanları,müfettişlerin yetiştirilmesi için yapılacak seminer konularının belirlenmesinde, ilkokul birinci sınıfı okutacak öğretmenlerin belirlenmesinde, eğitim bölgesinde zümre başkanlarının belirlenmesinde, destekleme ve yetiştirme kursu açılacak okulların belirlenmesinde, okul ihtiyacı ya da derslik ihtiyacı olan okulların tespit edilip bu ihtiyaçlarının giderilmesinde, eğitim bölgesi koordinatör müdürleri ile il zümre başkanlarının belirlenmesinde, destekleme ve yetiştirme kursu açılacak okulların belirlenmesinde, özel eğitim sınıfı açılacak okulların belirlenmesinde, aday müfettişlerin ve öğretmenlerin yetiştirilmesi için yapılacak seminer konularının belirlenmesinde takdir yetkisi verilmesi gerektiğini düşünmektedirler.
- 5) Ödüllendirme;Maarif müfettişleri başkanlarıÖdüllendirilecek personelin tespiti ve takdirinde, maarif müfettişlerini performanslarına göre ödüllendirmede yetkisi verilmesi gerektiği görüşündedirler.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (652 sayılı) ve Rehberlik ve Denetim Başkanlığı ile Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği (24 Mayıs 2014 tarihli Resmi Gazete)

mevzuatı kapsamında görev yapan maarif müfettişleri başkanlarının mevcut olan ve olmasını istedikleri takdir yetkileri ile ilgili görüşlerini belirlemesi amaçlanan araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Maarif müfettişleri başkanları kendilerinde olduğunu ve kullandıklarını düşündükleri takdir yetkilerinin; öncelikle ve yoğunlukla inceleme, soruşturma alanında daha sonra ise yönetim ve rehberlik ve denetim alanlarındadır. Maarif Müfettişleri Başkanları görevlerini yürütürken; araştırma, inceleme, soruşturma, ön inceleme, araştırma çalışmalarını yürütecek müfettişlerin görevlendirmesinde, inceleme komisyonu üyelerinin belirlenmesinde, çeşitli sınavlarda görev yapacak müfettişlerin görevlendirmesinde, büro personeli ile başkan yardımcılarının görev dağılımının belirlenmesinde, grup başkanlarının belirlenmesinde ve komisyonların oluşturulmasında, grup çalışmalarının planlanmasında, denetim alanlarının belirlenmesinde, müfettişlerce düzenlenen raporları inceleme ve gerek gördüğünde iade etme alanlarındadır yetkilerine sahiptirler.

Maarif müfettişleri başkanları; inceleme, soruşturma, yönetim, rehberlik ve denetim, mali, ulaşım, eğitim-öğretim ve ödüllendirme alanlarında kendilerine daha fazla takdir yetkisi verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu kapsamda; inceleme ve soruşturma konularının belirlenmesinde, il genelinde yapılan merkezi sınavlar ve yerel sınavlarının yapılmasında/uygulanmasında görev yapacak diğer kişilerin belirlenmesinde, görev yapılan ile müfettiş ataması yapılıp yapılmamasına karar vermede, kurum yönetmeliklerinin belirlenmesinde, maarif müfettişleri ile ilgili yapılan/yapılacak yapısal düzenlemelerde, rehberlik ve denetim yapılacak okulların belirlenmesinde ve bunların yerlerinin/zamanlarının değiştirilmesinde, denetlenecek kurumların denetim sıklığının belirlenmesinde, denetim sonucunda düzeltme yapılmayan kurumlar hakkında doğrudan işlem başlatılabilmeye, destekleme ve yetiştirme kursu açılacak okulların belirlenmesinde, okul ihtiyacı ya da derslik ihtiyacı olan okulların tespit edilip bu ihtiyaçlarının giderilmesinde, kendilerine daha da takdir yetkisi verilmesi gerekmektedir.

Yukarıda da açıklandığı üzere maarif müfettişleri başkanları yönetim ve denetim sürecinde daha da etkili ve verimli olabilmek için; planlamadan uygulamaya, ödüllendirmeye kadar her aşamada görev alanlarını içeren konularda takdir yetkilerinin artırılması gerektiğini düşünmekte ve istemektedirler. Özellikle maarif müfettişleri başkanlarının eğitim-öğretim alanında takdir yetkilerinin olmadığını belirtmeleri kendilerinin uzman oldukları pedagoji alanında yeterince liderlik yapamadıkları, inisiyatif kullanamadıkları şeklinde de yorumlanabilir. Mevcut sonuç Aydoğan ve Yaylacı'nın (2006) okul yöneticilerine hareket serbestisi veren takdir yetkisi konulu araştırması ile de kısmen paralellik arz etmektedir. Aydoğan ve Yaylacı (2006) araştırmasında da

okul yöneticilerinin iletişim ve etkileme boyutlarında çok az takdir yetkisine sahip oldukları görülmüştür. Özdevecioğlu, (2002) araştırmasında elde edilen sonuçlara göre, kamu sektörü yöneticilerinin daha az inisiyatif sahibi olduğu belirlenmiştir.

Mevcut araştırma sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki öneriler getirilebilir;

Maarif müfettişleri başkanlarının kendilerinde olmasını istedikleri takdir yetkileri ile ilgili istekleri dikkate alınmalı,maarif müfettişleri başkanlarının olmasını istedikleri takdir yetkileri ile ilgili ilerde örnek uygulamalar (pilot çalışmalar) yaptırılmalı ve sonuçların etkililiği oranında ülke genelinde uygulanmalı, maarif müfettişleri başkanlarının özellikle eğitimsel alanlarında liderlik yapabilmeleri ve inisiyatif kullanabilmeleri için görev ve yetki alanlarının genişletilmesi yoluna gidilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aydoğan, İsmail. ve Yaylacı, Faruk (2006). “**Eğitim Yöneticisinin Takdir Yetkisi**”, Millî Eğitim Dergisi, Sayı 171 Yaz.
- Azrak, Ali Ülkü (1985). “**İdari Yargı Denetiminin Sınırı Olarak İdarenin Takdir Yetkisi**”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, Yıl 6, Sayı: 1-3.
- Bolman, Lee G., ve Deal, Terrence, E. (2013). **Organizasyonları Yeniden Yapılandırmak**, (Çevirenler; Ahmet Aypay, AbdurrahmenTanrıoğen). (4. Baskı), Seçkin Yayınları, Ankara.
- Bilge, Necip (2007). **Hukuk Başlangıcı**, (22.Baskı), Turhan Kitapevi, Ankara.
- Çağlayan, Ramazan (2003). “**Anayasa Mahkemesi Kararlarında Hukuk Devleti**”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: II, No: 1,
- Ekiz, Durmuş (2013). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ersan, G. (2008). “**İdarenin Takdir Yetkisi Ve Takdir Yetkisinin Yargısal Denetimi**” Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon.
- Gerçek, Adnan (2010). “**Vergi Hukuku Alanındaki Takdir Yetkisinin Kullanılmasında İdarenin Ve Memurun Sorumluluğu**”, Uludağ Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt xxix, Sayı 2, S. 23-50.
- Giritli, İsmet ve Akgüner, Tayfun (1993). “**İdare Hukuku**”, Der Yayınları. İstanbul.
- Gözler, Kemal (2009). “**İdare Hukuku**”, 2 c. , 2.b.s. , , Ekin Yayınevi, C: I, Bursa.
- Gözübüyük, Şeref (2012). “**Yönetim Hukuku**”, Turhan Kitapevi, 31.Baskı. Ankara.
- Günday, Metin (1982). “**İdarenin Takdir Yetkisi**”, Basılmamış Doçentlik Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- MEB, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı (2014). 2014-2017 Rehberlik ve Denetim Çalışma Programı ve Yıllık Faaliyet Planı Hazırlama Rehberi

- Miles, M.B. and Huberman, A.M. (1994). “**Qualitative Data Analysis**”. Thousand Oaks: Sage.
- Onar, Sıdık Sami (1966). “**İdare Hukuku**”, Arkadaş Matbaası, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Örnek, Acar (1992). “**Kamu Yönetimi**”, Meram Yayın Dağıtım. İstanbul.
- Özdevecioğlu, Mahmut (2002). “**Kamu Ve Özel Sektör Yöneticileri Arasındaki Davranışsal Çalışma Koşulları Ve Kişilik Farklılıklarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma**”. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 19. 115-134.
- Thompson, James, D. (1967). “**Örgütler Hareket Halinde; Yönetimsel Teorinin Sosyal Temelleri**”, McGraw-Hill. New York.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2008). “**Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**”, (6. bs.), Seçkin Yayınları. Ankara.
- Yılmaz, Gül Kaleli (2015). “**Durum Çalışması**”, (Ed. M. Metin), Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (s.261-285), Pegem A Akademi. Ankara.
- Yin, Robert K. (2003). “**Case Study Research: Design and Methods**” (3rd ed.). Thousand Oaks, CA:Sage.

